

I N F O R M A C J A

O RACHUNKOWOŚCI GOSPODARSTW CHŁOPSKICH W HOLANDII*

Instytut Ekonomiki Rolnictwa — Landbouw Economisch Instituut (LEI) w Hadze prowadzi rachunkowość rolną gospodarstw chłopskich od 1941 roku.

W instytucie pracuje Sekcja Rachunkowości, która zajmuje się prowadzeniem i analizą rachunkowości rolnej różnych grup gospodarstw.

Holendrzy prowadzą rachunkowość w kilku grupach gospodarstw, a mianowicie:

- 1) w gospodarstwach zbożowych
- 2) „ mieszanych
- 3) „ pastwiskowych
- 4) „ drobiarskich
- 5) „ hodowli świń

Rachunkowość w poszczególnych grupach gospodarstw podobna jest w swych zasadach.

1. Zadania rachunkowości

LEI w Hadze prowadzi rachunkowość rolną w gospodarstwach chłopskich przede wszystkim dla dwóch celów:

- a) dla stworzenia podstawy naukowej przedsięwzięciom polityki rolnej;
- b) dla stworzenia podstawy naukowej i usprawnienia praktyki zarządzania gospodarstwami.

Pierwszy cel osiąga się w drodze kalkulacji kosztów produkcji w gospodarstwach chłopskich. Zaś drugi cel wymaga analizy porównawczej wyników gospodarowania. Analiza porównawcza daje możliwość wykrycia słabych i mocnych stron organizacji gospodarstw chłopskich.

2. Organizacja rachunkowości

Sekcja Rachunkowości Instytutu Ekonomiki Rolnictwa w Hadze zatrudnia pracowników rachunkowości w urzędach „Państwowej Rolnej Służby Doradczej”. Na każdy urząd przypada około 2 pracowników rachunkowości. Współpracują oni ściśle z pracownikami Rolniczej Służby Doradczej.

Rolników prowadzących rachunkowość odwiedzają osobiście pracownicy Rolnej Służby Doradczej. Udzielają oni pomocy w prowadzeniu zapisów i gromadzeniu określonych danych (jak np. roczne dane inwentaryzacyjne). Omawiają również wyniki gospodarcze ubiegłego roku i udzielają porad odnośnie do planu zasiewów i hodowli.

LEI zabezpiecza udzielanie jednolitych wskazówek dotyczących rachunkowości celem zapewnienia pełnej jednolitości w sporządzaniu tabel.

Rolnik prowadzący rachunkowość dostarcza instytutowi dane podstawowe, na

* Na podstawie materiałów nadesłanych Instytutowi Ekonomiki Rolnej w Warszawie przez Instytut Ekonomiki Rolnictwa w Hadze.

przykład dane dotyczące obrotów pieniężnych, roboczogodzin i ich przeznaczenia, dane o zastosowaniu nawozów, o sprzedaży i kupnie inwentarza żywego, zbiorach itd.

Pracownicy instytutu wnoszą zebrane dane do księgi kasowej i księgi wyników. Przy końcu roku obrachunkowego zamykają oni rachunki oraz sporządzają zestawienia w formie rocznych raportów w instytucie w Hadze.

Sekcja Rachunkowości, po sprawdzeniu danych otrzymanych od swoich pracowników okręgowych, sporządza zestawienia zbiorcze zawierające materiały porównawcze gospodarstw danego okręgu. Zestawienia zbiorcze na przykład dla gospodarstw hodowlanych zawierają następujące dane:

- 1) wykorzystanie ziemi, liczebność inwentarza żywego, użytkowanie łąk oraz wykorzystanie siły roboczej;
- 2) nawożenie, nakłady i wpływy z całego gospodarstwa (obliczane na ha ziemi ornej);
- 3) hodowla bydła i gospodarka łąkowa;
- 4) produkcja uboczna.

3. Uwagi metodyczne

a) Nie mamy dokładnych wiadomości dotyczących ilości gospodarstw prowadzących rachunkowość w Holandii. LEI podaje we wstępie do opublikowanych wyników rachunkowości za rok 1954/55, że są one opracowane na podstawie danych z około 1 000 gospodarstw. Gospodarstwa prowadzące rachunkowość współpracują z instytutem w Hadze na zasadzie dobrowolności, tzn. bez jakiegokolwiek wynagrodzenia. Ponieważ poziom gospodarstw prowadzących rachunkowość jest coraz wyższy, LEI co kilka lat dokonuje w swoich badaniach wymiany tych gospodarstw na inne.

Obecnie stosowana jest w holenderskich gospodarstwach chłopskich rachunkowość kalkulacyjna. Rokrocznie publikuje się sprawozdania z wyników rachunkowości.

W każdym sprawozdaniu podane są cyfry pewnej liczby (około 25) porównywalnych gospodarstw. Dane te udostępniane są tylko samym gospodarzom i doradcom służby rolnej (z uwagi na przyrzeczenie zachowania tajności materiałów rachunkowych). W sprawozdaniach tych podane są nakłady i dochody każdego gospodarstwa z osobna, aby poszczególni gospodarze prowadzący rachunkowość mogli porównywać swoje wyniki z wynikami innych.

Rachunkowość Instytutu Ekonomiki Rolnictwa w Hadze różni się w zasadzie od prowadzonej przez rolników holenderskich rachunkowości dla celów podatkowych (choćby odpowiednio zestawienia są identyczne w obydwu wypadkach).

Różnica polega na obliczaniu zysku. Dla celów podatkowych oblicza się zysk według obowiązujących przepisów. Natomiast zysk ekonomiczny* ma nieco inne znaczenie aniżeli podatkowy. Instytut zainteresowany jest w swoich badaniach obliczaniem zysku ekonomicznego.

b) Na podstawie opracowanych sprawozdań przeprowadza się porównania między gospodarstwami pracującymi w podobnych warunkach, jak również między grupami gospodarstw pracującymi w odmiennych warunkach.

Służba doradczą zwołuje zebrania, na których uczestniczący w nich rolnicy mogą dyskutować nad wynikami tych sprawozdań. Stanowi to dopiero pierwszy krok analizy gospodarstw, ponieważ wyniki dyskusji nie wykazują automatycznie, jakie zmiany należałoby wprowadzić w gospodarowaniu i w jaki sposób.

Sprawozdania gospodarstw prowadzących rachunkowość mogą być praktycznie wykorzystane dopiero w bezpośredniej ich analizie gospodarza z doradcą. Analizują oni i planują zasiewy, hodowlę — zgodnie z możliwościami i potrzebami gospodarstwa.

W wyniku takich analiz ustala się wskaźniki nakładów, wpływów i zysków szeregu alternatywnych planów produkcyjnych.

* Pod pojęciem „zysk ekonomiczny” (w odróżnieniu od obliczania zysku dla celów podatkowych) rozumie się w tym wypadku obliczanie zysku z gospodarstwa rolnego w drodze kalkulacji kosztów produkcji.

c) Wyniki rachunkowości w Holandii wykorzystane są zatem dla celów polityki cen oraz dla poradnictwa produkcyjnego. Wyniki obrachunków otrzymuje się metodą Horrynga.

J. Horryng — dyrektor LEI w Hadze — opracował nową metodę obliczania kosztów produkcji w gospodarstwach chłopskich, zwaną „metodą gospodarstwa typowego“. Kalkulację poszczególnych produktów przeprowadza się w typowych gospodarstwach, będących reprezentatywnymi dla określonego rejonu. Obliczenia dla gospodarstw typowych kontrolowane są przy pomocy wyników rachunkowości większej ilości gospodarstw.

Zagadnieniem centralnym w metodzie Horrynga jest stosunek pomiędzy zużytkowanymi ilościami środków produkcji a osiągniętymi wynikami gospodarczymi. Jest to „współczynnik stosunku nakładów do produkcji“. W zależności od doboru gospodarstwa „współczynnik“ ten ulega rokrocznie zmianie. Stąd też ustala się go na dłuższy okres czasu na podstawie średnich ilości środków produkcji i wyników gospodarczych — w uzgodnieniu z rozwojem postępu technicznego w rolnictwie. Stosowany przez szereg lat „współczynnik“ uchodzi za normalny.

Kalkulacja kosztów metodą Horrynga określa koszty planowe. Przy wycenie środków produkcji bierze ona pod uwagę stan bieżący i przyszłość.

Andrzej Romanow